

7. Molyako V. A. Psikhologiya resheniya shkolnikami tvorcheskikh zadach : ucheb. posobie dlya studentov pedagogicheskikh VUZov / V. A. Molyako. – K. : Rad. shkola, 1983. – 224 s.
8. Tkhorzhevskiy D. O. Systema trudovogo navchannia / D. O. Tkhorzhevskiy. – K. : Vyshcha shkola, 1985. – 175 s.
9. Tkhorzhevskiy D. O. Metodyka trudovogo navchannia ta vykladannia zahalnotekhnichnykh dystsyplin : navchalnyi posibnyk / D. O. Tkhorzhevskiy. – K. : Vyshcha shkola, 1985. – 175 s.

МАРКУСЬ І. С. Формирование художественно-образных представлений учеников в процессе трудового обучения.

В статье представлена попытка раскрыть проблему формирования художественного образа и художественно-образных представлений учащихся в процессе трудового обучения. Представленный сокращенный анализ дидактико-методической литературы, что дает возможность определить место и значение формирования художественного образа и художественно-образных представлений учащихся в процессе трудового обучения.

Ключевые слова: художественный образ, художественно-образное представление, художественно-образное мышление, творческое развитие учащихся, трудовое воспитание, трудовое обучение, образно-ассоциативное мышление.

MARKUS' I. S. Forming is artistic vivid presentations of students in the process of the labour teaching.

The paper presents an attempt to reveal the problem of forming an artistic image and artistic and visual images of students in the labor studies. The present analysis of short didactic and instructional materials, which makes it possible to determine the place and importance of art image formation and artistic and visual images of students in the labor studies.

Keywords: character, artistic, creative idea, artistic, creative thinking, creative development of students, labor education, employment training, imagery and associative thinking.

УДК 378.011.3-051:78

Макарова Е. В.

КОМПЕТЕНТІСНО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

У статті розкрито сутність, зміст і значення компетентісно-методичного аспекту вокальної підготовки майбутнього вчителя музики. Окреслено групи компетенцій, володіння якими забезпечує успішність професійної діяльності вчителя музики, конкретизовано поняття вокально-професійної компетентності педагога-музиканта, уточнено зміст вокально-фахової компетентності викладача музики.

Ключові слова: майбутній вчитель музики, компетентісно-педагогічний аспект, фахова вокальна підготовка, компетентісно-методичні знання.

Сучасні трансформації в системі вищої професійної освіти України спрямовані на створення умов для підготовки спеціалістів відповідно до вимог і потреб сучасності. Це зумовлено, насамперед, прагненням нашої

держави інтегруватись у європейський освітній простір. Свідченням цього є те, що в останні роки зросла потреба в формуванні компетентності студентів у процесі здобуття ними вищої професійної освіти та умов її самореалізації.

Модернізація системи професійної підготовки вчителя музики передбачає врахування вимог до специфіки його фахової діяльності, яка за своєю сутністю, змістом і характером є поліаспектною та поєднує організаційно-педагогічну, музично-виконавську і науково-методичну. Як зазначає Ю. Юцевич, розроблена модель навчальної фахової вокальної підготовки вчителя музики ґрунтується на досить широкому колі знань щодо природи та механізмів голосоутворення, закономірностей формування співацького голосу та керування цим процесом, розуміння сутності складних фонаційних явищ, які відбуваються в людському організмі, забезпечуючи досягнення кінцевого результату – створення вокально-художнього образу [4, 3]. Головною проблемою формування спеціаліста-музиканта в класі “Постановка голосу” є гармонійне поєднання музично-виконавських і науково-методичних знань на рівні досягнень сучасної науки про людський голос.

Зважаючи на актуальність цієї проблеми, розроблення професійних вимог до сучасного вчителя музики має ґрунтуватися на його компетентнісній моделі і як її складової компетентнісно-методичній моделі, що потребує вивчення її сутності, змісту і значення у вокально-фаховій підготовці майбутнього вчителя музики.

Концептуальні засади професійної підготовки майбутнього вчителя музики в системі вищої педагогічної освіти розроблені Е. Абдуллінім, Л. Арчажніковою, А. Болгарським, О. Олексюк, Г. Падалкою, О. Ростовським, О. Рудницькою та багато іншими. Питанням окремих компетентностей майбутнього вчителя музики присвячені наукові дослідження М. Михаськової, Н. Мурованої, Є. Цюлюпи та інших. Питанням формування вокальних компетентностей присвячені роботи А. Дмитрієва, В. Ємельянова, М. Микиши, В. Морозова, Р. Юссона, Ю. Юцевича.

Проте аспект компетентнісно-методичного формування майбутнього вчителя музики на заняттях з “Постановки голосу” ще не знайшов належного наукового обґрунтування, що й визначило актуальність цієї наукової роботи.

Мета і завдання – розкрити сутність, зміст і значення компетентнісно-методичного аспекту у фаховій вокальній підготовці майбутнього вчителя музики.

У вокальній фаховій підготовці майбутнього вчителя музики у вищому педагогічному навчальному закладі можна виділити три основних компоненти – зміст, процес і результат.

Зміст вокальної підготовки майбутнього вчителя музики регламентується нормативними документами (професійна програма,

навчальний план спеціальності) і знаходить відображення в методичних матеріалах. До складових змісту вокально-фахової підготовки майбутнього вчителя музики відноситься 1) мета; 2) завдання (дидактичні, виховні, розвивальні); 3) складання й публікація навчальних програм; 4) видання підручників і посібників.

Відповідно до змісту здійснюється сам процес підготовки майбутнього спеціаліста. Зміст і процес вокально-фахової підготовки студентів у вищому музично-педагогічному закладі глибоко пов'язані між собою і орієнтовані на кінцевий результат – формування вокально-фахової компетентності майбутнього фахівця.

Вокально-фахова компетенція вчителя музики розглядається як органічне поєднання і взаємообумовленість необхідних знань, умінь і навичок та володіння фаховими методиками (вокальною методикою, методикою вокальної роботи з школярами (молодшого, середнього та старшого шкільного віку), методикою навчання учнів сольного співу. Згідно з Положенням про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), виходячи з постанови КМУ від 20.06.2007 р. № 839 компетентнісний підхід став основою розробки стандартів вищої освіти нового покоління. Ураховуючи актуальність компетентнісного підходу у формуванні музичного педагога нової формації, вокально-фахова підготовка студентів має бути орієнтована на компетентнісну модель учителя музики, яку можна визначити як комплекс компетенцій, володіння якими сприяє формуванню фахової компетентності і забезпечує успішність подальшої професійної діяльності).

У переважній більшості європейських країн орієнтиром і критерієм для освітньої діяльності вищих навчальних закладів є ключові компетентності.

Ключові компетентності – це ті головні особистісні якості, які потрібні людині, щоб відповідати сучасним і майбутнім вимогам в її повсякденному приватному та професійному житті [2, 9]. Серед ключових (базових) компетентностей доктор Х. Кнауф, наприклад, виділяє наступні: соціальну (здатність уникати конфліктів); методичну (здатність розв'язувати проблеми й абстрактно мислити); фахову [2, 10].

Більшість науковців, що досліджують професійно-педагогічну компетентність, в тому числі і вокально-професійну компетентність особливо виділяють наступні ключові компетентності: соціальну, професійну, методичну. Але серед учених не досягнуто однастайності у поглядах на види компетентностей. Поняття “компетентність” відрізняється від поняття “компетенція”.

Компетентність – це здатність особистості застосовувати свої здібності, набуті знання, уміння, навички.

Компетенції – це норми, вимоги, які потрібні для якісної підготовки спеціаліста.

Суть компетентнісної концепції освіти полягає у системній організації

інтелектуальних, комунікативних, моральних, креативних вимог при підготовці майбутнього педагога. Формування компетентності здійснюється на основі необхідних для цього компетенцій. У формуванні компетенцій вирішальну роль відіграє зміст освіти, освітнє середовище вищих навчальних закладів, організація освітнього процесу, застосування освітніх технологій, самостійна робота майбутніх професіоналів.

Компетентнісна модель вокальної освіти майбутнього вчителя музики реалізується у навчальній програмі, яка має свої особливості, зумовлені метою і змістом вокально-освітньої діяльності викладача музики в школі. З поміж навчальних, розвивальних та освітніх завдань в програмі виокремлюються наступні освітні компетенції: ціннісно-сміслові (ціннісно-сенсові), начально-пізнавальні (когнітивні, інформаційні), творчо-діяльнісні (предметні), полікультурні (загальнокультурні), а також методичні компетенції особистісного самовдосконалення.

Важливою складовою вокальних професійно-педагогічних компетенцій учителя музики є володіння вокальними і педагогічними методиками: 1) методикою формування співацького голосу; 2) методикою викладання предмету “Постановка голосу”; 3) методикою вокальної роботи з учнями різних вікових груп; 4) методикою організаційної та культурно-освітньої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.

Треба зазначити, що формування методичної компетентності студентів є складним процесом, який передбачає інтеграцію та вільне оперування фаховими знаннями, навичками й уміннями з дисциплін психолого-педагогічного, історико-теоретичного, вокально-виконавського циклів. Рівень методичної компетентності майбутнього вчителя музики виявляється у процесі проходження педагогічної практики в загальноосвітніх навчальних закладах. Прагнучи якомога краще підготувати майбутнього фахівця до наступної діяльності викладачі особливу увагу в класі “Постановки голосу” приділяють формуванню саме компетентісно-методичних знань, звертаючись до інтерактивних (взаємодіючих) методик навчання. Це методики, що забезпечують комунікативну активність між учасниками спілкування (викладач – учень), їх взаємодію. Будь-який метод за своєю сутністю є найважливішим засобом впливу на слухові та творчо-мистецькі уявлення студентів, формуючи його емоційно-естетичний смак, його методичну компетентність.

Метод показу виконує навчальну функцію, формуючи виконавські здібності студента і в цьому разі може виконуватися як викладачем так і еталонним зразком когось із видатних співаків, але безумовно, якість показу має бути найдосконалішою і викликати в студентів бажання наслідування, а не копіювання.

Формування і розвиток методу самостійного моделювання проведення занять в значній мірі сприяє активізації студентів не лише в ході занять з “Постановки голосу”, а і в ході підготовки студентів до педагогічної

практики. Суть його полягає в тому, що студенти старших курсів отримують від викладача завдання підготуватися до певного заняття з вокалу зі студентами I-го курсу: ознайомитись з типом голосу, підібрати вправи, вокаліз, художні твори, обґрунтувати використовувані методи і прийоми роботи, а також продумати особисто як хотілося б щоб це заняття було побудовано. Для цього спланувати уявну модель заняття. В ній необхідно зберегти всі, запропоновані викладачем, пункти плану. Їх можна варіювати, доповнювати, пропонувати нестандартні методи початку і закінчення заняття. Перевага даного методу полягає в тому, що:

– підвищується активність студентів у процесі підготовки до занять, а також відповідальність за прийняті рішення;

– створюється ситуація вибору у формі проведення занять та підбору методів і прийомів роботи;

– підвищується якість підготовки студентів до занять, оскільки сама підготовка набуває двопланового характеру: необхідно підготуватися до заняття в ролі студента і в ролі викладача;

– розвивається творче мислення і професійна майстерність студентів, розкриваються їх індивідуальні особливості, а в кінцевому результаті формується методично-педагогічна компетентність майбутнього спеціаліста.

Педагогічний досвід, який студенти отримують на педагогічній практиці, формування та розвиток умінь і навичок педагогічного спілкування суб'єктів навчального процесу, який засвоюють студенти, спостерігаючи й аналізуючи уроки вчителів чи практикантів в школі, спостерігаючи заняття з “Постановки голосу” у викладачів інституту, аналізуючи уроки видатних педагогів, які прослуховують у записах (уроки Е. Мірошніченко, М. Тессейр, В. Голубєва та багато інших) безумовно формує їх компетентісно-методичний професійний багаж.

Від того, як буде організована методико-педагогічна освіта студентів, в значній мірі залежить успіх всього навчально-виховного процесу формування майбутнього педагога-музиканта. Результатами роботи виступають більш глибокі знання студентів з предмету “Постановка голосу”, оволодіння ними методичними методами і прийомами.

Але, оскільки для навчального предмета “Постановка голосу” відведено по одній годині індивідуальних занять протягом усього терміну навчання в вищому педагогічному навчальному закладі, а магістранти закінчують вокальну освіту за півроку до державних іспитів, у практичній діяльності виникає суперечність між оволодінням умінь та навичками співу та вивченням методико-теоретичних відомостей про фонаційний процес і методику викладання предмета “Постановка голосу”.

До того ж, треба визнати, що здебільшого предмет “Постановка голосу” в вищих навчальних закладах педагогічного профілю викладають спеціалісти, які отримали вищу вокально-виконавчу освіту, закінчили свою

професійно-виконавську кар'єру і, на жаль, не володіють ґрунтовними педагогічними знаннями, тому в практичній діяльності більше уваги приділяють формуванню вокально-виконавських умінь і навичок студентів і менше звертають уваги на формування методико-педагогічної компетентності майбутніх спеціалістів. Подолання цієї суперечності лежить в площині удосконалення навчально-виховного процесу в класі "Постановка голосу", який спирається на змістовну частину навчальної програми "Постановка голосу", яка висвітлює широке коло теоретичних знань із формуванням співацького голосу, надає рекомендації щодо вибору методів навчання, охорони та гігієни голосу, добору вокально-технічного і художнього репертуару. У процесі роботи викладачі постановки голосу не тільки повинні створювати демократично-комунікативний стиль навчального процесу, якісно викласти навчальний матеріал (показ та робота над творами художнього репертуару, при цьому намагатися не використовувати примусові методи впливу на індивідуальність студента, погоджуючись із його інтерпретацією виконуваного твору), але пояснити студенту, що треба зробити, щоб досягти поставленої мети (так зробив ти, так треба зробити, а для цього треба використати такі методи і прийоми). Тобто, на основі новітніх наукових методико-педагогічних положень вокальної методології формувати компетентнісно-методичні знання та навички майбутнього спеціаліста з питань фонаційного розвитку голосового апарату. Основними формами вокально-педагогічної роботи в класі "Постановка голосу" виступають словесні пояснення і показ, який був і залишається основним методом вокальної педагогіки і найважливішим засобом впливу на творчо-мистецькі уявлення студента, формуючи його емоційно-естетичний та компетентнісно-методичний смак.

Висновки. Отже, така робота накопичує у студентів методи і прийоми педагогічного спілкування і дає зрозуміти, що володіти цими професійно-педагогічними і функціонально-компетентнісними знаннями визначає рівень фахової компетентності вчителя музики і має формуватися в процесі професійної вокальної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі.

Використана література:

1. Андреев А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа / А. Л. Андреев // Педагогика, 2005. – № 4. – С. 15-27.
2. Корнілова А. Ключові кваліфікаційні компетентності особливості у вищих навчальних закладах Німеччини / А. Корнілова // Шляхи освіти, 2005. – № 3. – С. 8-22.
3. Выготский В. О. Педагогическая психология / В. О. Выготский. – М., 1926. – С. 346.
4. Юцевич Ю. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу. – К., 1998. – С. 3-10.

References:

1. Andreev A. L. Kompetentnostnaya paradigma v obrazovanii: opyt filosofsko-metodologicheskogo analiza / A. L. Andreev // Pedagogika, 2005. – № 4. – S. 15-27.

2. Kornilova A. Kliuchovi kvalifikatsiini kompetentnosti osoblyvosti u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Nimechchyny / A. Kornilova // Shliakhy osvity, 2005. – № 3. – S. 8-22.
3. Vygotskiy V. O. Pedagogicheskaya psikhologiya / V. O. Vygotskiy. – M., 1926. – S. 346.
4. Yutsevych Yu. Teoriia i metodyka formuvannia ta rozvytku spivatskoho holosu. – K., 1998. – S. 3-10.

МАКАРОВА Э. В. Компетентностно-методический аспект вокальной подготовки будущего учителя музыки.

В статье раскрыта сущность, содержание и значение компетентно-методического аспекта вокальной подготовки будущего учителя музыки. Определены группы компетенций, владение которыми обеспечивает успешность профессиональной деятельности учителя музыки, конкретизировано понятие вокально-профессиональной компетентности педагога-музыканта, уточнено содержание вокально-профессиональной компетентности преподавателя музыки.

Ключевые слова: будущий учитель музыки, компетентно-педагогический аспект, профессиональная вокальная подготовка, компетентно-методические знания.

МАКАРОВА E. V. Competence and methodological aspects of vocal preparation of future music teacher.

The article deals with the nature, content and value competence and methodological aspects of future teacher of vocal music. Outlines of competencies, the possession of which ensures the success of professional music teacher, elaborated the concept of vocal and professional competence of the teacher-musician, vocal and content specified professional competence of the teacher of music.

Keywords: the future music teacher, competence and pedagogical aspects, professional vocal training, competence and methodological knowledge.

УДК 371.011 (07)А

Максимова О. О.

ІДЕЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ

У статті розглянуто етимологію та тлумачення поняття “толерантність” з точки зору різних гуманітарних наук (філософії, соціології, етнополітології, культурології, психології, педагогіки). Здійснена спроба виявити спільні підходи та історично зумовлені зміни у його семантиці та наведений ряд категорій, які розкривають його значення: поблажливість, допустимість, терпимість, прийняття, повага, розуміння, схильність до інших, гнучкість, милосердя, витриманість, стійкість, уміння миритися, рахуватися з іншими. Показано відмінність терміну “терпимість”, який часто вживають як синонімічний, від “толерантності”. Проаналізовано змістове насичення категорії “толерантність” згідно резолюції Генеральної конференції ЮНЕСКО. Охарактеризована “толерантність” у психолого-педагогічному ракурсі: як мета та результат виховання, яке супроводжується формуванням певних соціальних установок, з одного боку, та як якість особистості, яка виявляється у поведінці і вчинках, з іншого. Розкрито два аспекти толерантності: зовнішній та внутрішній. Визначені засади педагогіки толерантності, що передбачає кропітку працю вчителя над собою.